

Les pintures rupestres en etnografia animal

ELS CAVALLS QUATERNARIS

Tots els autors convenen en que'ls cavalls existien en el quaternari antic. Les discrepàncies son motivades per les diferències o no diferències que'ls cavalls actuals presenten dels que vivien en el període de la pedra tallada. Les diverses opinions emeses sobre el particular, poden agrupar-se en dos criteris: 1.er, els autors que consideren els cavalls actuals transformats dels caballs pleistocènics; 2.^{on}, els autors que pensen que'ls cavalls vivents no difereixen en forma dels seus passats quaternaris.

Els paleontologistes han sigut els que més s'han distingit en oposar el cavalls vivents als del quaternari antic, creguent que'ls èquids llavors existents no eren ètnicament comparables amb els contemporanis. Pallas i d'Eichwald els nomenaren *E. ferus*, *E. primigenis* i *E. prisius*; Selotheim, *E. adamaticus*; Fesnner *E. antiquorum*; Orven *E. fossilis*, *E. speloens* i *E. plicidus*; Kamp, *E. brevisostris*; Bravard, *E. pristinus* *E. magnus* i *E. juvillacens*; Pomel, *E. robustus*; Gervais, *E. piscenensis*; etc.

Donar un nom i fundar una categoria, costa poc: és necessari en aquests cassos justificar si els elements que han determinat la categoria eren de valor per a fer-ho. Però consultant els materials recollits pels citats autors, immediatament se veu que no comptaven amb prou material per a atrevir-se a donar a la història del cavall noms nous, complicant el problema en lloc d'ajudar a aclarir-lo. En efecte, les classificacions apuntades més amunt estàn basades únicament en fragments d'ossos del cap i en peces dentaries. Tothom qui estigui una mica versat en aquests estudis, opinarà que si be els caixals poden determinar un gènere i si's vol fins una espècie, son incapaços per a la diagnòsis de les races.

A Catalunya els fragments de mandíbules, el troç d'omoplat i altres ossos trocejats en abundància i a més diverses peces dentaries, que nosaltres hem examinat, provinents de les coves de Capellades i Santa

Creu d'Olorda, per més que l'estudi morfològic del caixals permeti notar qualche diferència, no per això ens hem atrevit a assignar a n'aquells èquids quaternaris un lloc en les categories pronunciades i menys encare crear-ne de noves.

L'origen de les races actuals ha merescut preferentment l'atenció del professor de Berna, Duerts, i amb ell altres savis de llengua alemanya. Duerts, creu que'ls cavalls fòssil poden reduir-se a tres formes, les quals provindrien de l'*Equus fossilis* de Rüttimeyer i son: l'*E. caballus robustus* i *E. caballus Nehringi*. El primer correspondrà al *E. caballus Prjewalskyi* que habita actualment en les estepes de l'Àsia central i septentrional, el qual cavall representa ensemps al *E. caballus fossilis*, de Rüttimeyer.

El segon està representat pels cavalls actuals d'Ermoor i Islandia, caracteritzats per la talla diminuta. I per últim, l'*E. caballus Nehringi*, que te'ls seus representants en el cavall de la Solutré i races afines.

Frank estableix dos grups, un oriental, altre occidental. El primer *E. parvus*, seria caracteritzat per un ample front, cara curta, premolars de forma quadrada amb esmalt poc plegat i amb columneta poc bifida. Els ossos llargs son prims, però d'una textura molt compacta; les canyes estretes. Aquest grupu presenta així mateix molts caràcters asins. El segon grupu *E. caballus robustus* se caracteritza per tenir un front estret, cara llarga, premolars més llargs que amples, molars d'esmalt més plegat amb columneta més desenrotllada, bífida. Els ossos llargs són més pesats, més massius, però d'una textura més densa; les canyes més amples.

M. Cossar Ewart, professor a Edimburg, classifica els cavalls en quatre grupus 1.er, *El tipu de les estepes* representat per l'*E. Prewalskyi* (trovat en els deserts de Dzonngaria, és segons Sanson una varietat d'hemioni) de cara molt llarga, convexa, inclinada cap abaix en relació a l'eix del cràni cerebral, els vèrtebres llombars, membres llargs i prims, peus llargs i estrets. Aquest cavall viu actualment a Mongolia, en el gran desert de Gobi. Els cavalls Clydesdales i Shires, per a citar alguns dels cavalls actuals, serien descendents de l'*E. Prewalskyi*. 2.^{on} *El tipu dels boscos*, de cara ampla, curta, còncaua, tinguent sensiblement la mateixa direcció que'l cràni cerebral, sis vèrtebres llombars, membres curts i triputs, peus amples. El representant antic d'aquest tipu seria el cavall de la Solatré, qual esquelet signé reconstituït, escepte el cap, per Toussaint, de Lion, que'l creia l'antecessor dels cavalls de la Bresse i Bourgogne, i Sanson a la raça belga. Representant actual: el cavall de Suffolk.

3.er *Tipu de les mesetes*, cara molt estreta, còncaua, però més llarga i més inclinada que en el tipu dels boscos; cinc vèrtebres llombars, membres prims sense castanyes als membres posteriors. Els representants d'aquest tipu serien els cavalls de la raça berberisca, que, segons l'autor, en el pleistocènic ocuparen des d'Argelia al sur d'Anglaterra.

4.^t *Tipu Sivalik* caracteritzat per una prominència marcada entre'ls

ulls, cap amarranat, llarg i ample. Creu alta i naixement de la cúa també alt. El cavall de Siwalik és del pliocènic. Representants actuals: els parells amb els anglesos de cursa.

Les classificacions de Duerst, Frank i Cossar Ewart van acompanyades de mensuracions, a les quals llurs autors donen gran importància. Però la mida al davant de la forma, és cosa sense expressió. Dos crànis per exemple, que tindran iguals dimensions, un podrà ésser fortament còncave, i l'altre manifestament convexe. Admetre l'identitat d'ambdós crànis, malgrat l'exactitud de mides, equival a postegar la Morfologia, element fundamental taxonòmic.

Per altra part les agrupacions son massa dilatades i poc nombroses per a encabir-hi totes les races vivents, sobre tot per les classificacions dels autors de llengua alemanya.

La classificació de Cossar Ewart adoleix de múltiples defectes, i la descripció dels tipus és tota ella vacilant i sovint contradictòria. Anterior a les classificacions de Duerst i Ewart, Sanson constituí la pròpia, assentada en bases més fermes. Hi han raons per creure que'ls cavalls del quaternari antic tenien la mateixa forma que'ls cavalls actuals i que les moltes races poc més poc menys, ocupaven l'àrea geogràfica que al present habiten. Partint d'aquest principi, Sanson establí la classificació de les races de bestiar, fundant-se en les poques transmutacions que s'operen en el cap. dependent de la forma. Seguint a Retzins i Broca dividí els èquids en braquicèfals i dolicocefals, i seguint a estudiar la forma dels ossos superficials del cap i la connexió existent entre ells, classificant els èquids per espècies (a excepció de Pietrement, no coneixem cap zoòleg que hagi admés espècies entre'ls cavalls), que nosaltres anomenarem tipus i són els següents:

BRAQUICEFALS; *tipu asiàtic* que comprèn les races Persa. Arabe, Sira, Húngara, Russes, Lithuanesa, Prusiana oriental. Trak-henen; Wurtemberg, Alsacia-Lorena, Morvan, Anglesa de cursa, de les bandes de Bretanya. Llemosi, Auvernia, landes de Gasconya, Navarra, Andalusia, Ande, Camarga, Còrcega, Cerdanya, Friul.

Tipu africà; raça Nibiana o Dongolawi, Berberisca, Turcomana.

Tipu irlandès Ponys de Irlanda, de país de Gales, de Shetland, de Islandia, Suecs i Bretona del litoral.

Tipu britànic; races de Suffolk, Norfolk, Black-Horse, Bolones, i Cachuesa.

DOLICOCEFALS. *Tipu germànic:* Raees de Schelswíg-Hoslstein, Danesa, Meck lemburguesa, Oldenburguesa, Hannoveriana, Normanda, Camtesa, Toscana; *Tipu frizó:* Holandesa, Clydesdala, Flamenca, Picarda, Poiterina, Pinzganer. *Tipu belga:* Brabant, Hesbaya, Condroz, Hainant, Namur, Luxemburguesa, Ardenesa, Mosaniana, Dombista, Suiza, Cremonesa. *Tipu requanès:* Perxeró, Nivernés. L'espècie *asina* dividida també en braquicèfals i dolicocefals, comprèn la primera el *tipu europeu* amb les races de Balears, Catalunya, Gasconya i Peitou; el *tipu africà* que és dolicocefal, la raça Egípcia, Siria i Nort d'Àfrica.

En aquesta classificació de Sanson els grups estan ben determinats; no essent possible la confusió d'unes amb altres com succeeix amb les classificacions de Frank, Duert i Ewart. Cada raça a més de descriure'n els caràcters ètnics, Sanson demarca l'àrea geogràfica que ocupa i el bressol corresponent.

La classificació de Sanson, al dir de molts crítics i particularment de Quatrefages, fora una excel·lent classificació si estigués basada en una col·lecció anatòmica completa i abundant, però la majoria de les dades son preses dels animals vivents.

Un altre defecte té la classificació de Sanson i és, que influenciat per l'època en que formà sa classificació, en la qual la teoria de les emigracions estava al ordre del dia, concedí, al tipu asiàtic una àrea geogràfica extensíssima fent-la pervenir de la corrent emigratòria suposada en l'època de la pedra polida. En igual error incurreix Pieltremment al considerar la propagació del cavall mongòlic, corresponent al cavall africà de Sanson.

Com fa notar Dechelette, docte en Arqueologia i primer que éll Salomon Reinach, les emigracions no han existit més que en la imaginació dels autors que les concebiren. Aquesta hipòtesis totalment contrària de les emigracions, basada en un gran nombre de fets, per ésser posteriors a llurs classificacions, eren completament ignorats dels autors partidaris de les emigracions.

Mes això, no resta ni una mica el mèrit de Sanson. Hi podrà haver en sa classificació errades grosses o petites; hi haurà manca de comprovants, descuits, pero el mètode està donat. I el mètode de Sanson, descriguent les races en plaça, senyalen llur bressol en un lloc de l'àrea geogràfica que ocupen, posant un principi que els òrguens menys transformables son els ossos del cap i prenent-los com base ètnica constitueix una manera segura de coneixensa de les races i el mètode és ensemps general i concret. Una parella d'una raça determinada podrà canviar de país, pero la seva descendència modificarà tant sols els caràcters secundaris de la talla o del pes o del pelatge, més els ossos del cap no variaran de forma. Que una raça sigui alimentada abundantment o parcimoniosament, el volum serà gros o petit, però la mateixa efigie, malgrat les dimensions, veiem en una moneda de una que de cinc pessetes. Altre dels agents modificadors és la gimnàsia funcional; que un òrguen o aparell treballi, o el contrari reposti la vida i l'aspecte d'aquell òrguen o aparell serà tot un altre. Mes les influències exteriors, l'alimentació i la gimnàsia funcional que són les causes de la variació (l'herència esceptuada) no tenen prou poder per a transformar en un cert període, els caràcters primaris distintius de les races, que són, com se sab, els ossos del cap.

El mètode està donat i ben donat. Sanson fou el primer i ha estat també l'últim. Per a ell tota la glòria.

Altres classificacions zootècniques s'han proposat sense conexió amb el pleistocènic; agrupar els animals per la nació política que ocupen,

pel pelatje, per la topografia, per les aptituds i en fi pel perfil, volúm i proporcions és renunciar a tota hilació entre el present i el passat. Per això d'aquestes classificacions no hem d'ocupar-nos-en. Són aquests caràcters taxonòmics massa subjectes a la variació per a que puguin fundamentar una classificació que no s'hagi de modificar al introduir en les explotacions la més petita innovació.

En realitat, si el mètode és ja conegut i provat, això no significa que'l problema de relació dels cavalls quaternaris amb els actuals estigui resolt. Sanson és el primer en reconèixer que l'erudició no és suficient per a resoldre els problemes d'aquesta naturalesa; que les proves o documents irrefutables han de dir l'última paraula.

I be; ¿quines peces tenim de fòssils del quaternari antic? Disposem de piles grandioses d'ossos esmicolats i de caixals i de molt pocs crànis. Els ossos són esmicolats perquè'ls troglodites caçadors de cavalls extreien el moll dels ossos, la mèdula i el cervell. En la cova de Solutré hi han ossamentes de més de cent mil cavalls, no havent-se trobat ni un sol os llarg, ni un sol cràni sencers. Amb fragments d'ossos, Toussaint, professor a Lion, reconstituí un esquelet decapitat. Igual treball se podria fer en els demás diposits ossífers, pero sense reconstituir la calavera, de poca cosa servirien tals reconstitucions. El cavall de Solutré per part de Tousaint i per part de Sanson ha merescut classificació diferent. Es de pensar que idènticament passaria si és procedís aixís mateix amb les ossamentes equines de les altres coves. Per consegüent, radicant en el cap els caràcters ètnics, de res o de ben poca cosa ens serveixen els demás ossos, si no és per a provocar discussions difícils de fer-les arribar a un acord comú.

Fins el present, que nosaltres sapiguem, tant sols se coneixen tres crànis fòssils pleistocènics que pel seu estat de conservació permetin estudiar-los. Un el trovat a Grenelle, que Sanson afirma que és el mateix que actualment tenen els cavalls de la conca del Sena, o sigui de la Perche. El de Roemagen, en la confluència del Mosela i Rhin, del qual Nehring, ha dit que pot representar al *E. caballus germanicus*, de Sanson, o el tipu *occidental* de Frank. El de Grimaldi, calavera que Boule son descobridor, després d'un minuciós estudi comparatiu entre les classificacions de Cossar-Ewart i Sanson, no poguent-lo enquadrar a cap dels tres tipus d'Ewart per no coincidir els tres index, creu que'l cavall de Grimaldi, per la forma del ossos del cap, perteneix a la raça perxerona. Però nosaltres, que en la col·lecció craniològica de l'Escola Superior d'Agricultura, hi tenim l'esquelet d'un perxeró, observem que les mensuracions no coincideixen pas amb les senyalades pel savi professor del Museu de Paris.

Are bé; considerada la qüestió objectivament, s'ha de confessar que no existeix prou material per a resoldre'l complicat problema d'etnologia equina. Tres crànis, dos dels quals perteneixen al mateix tipu i l'altre més o menys definit son incapaces de donar al naturaliste i al zootècnic una coneixensa segura per a la classificació racial. Respecte

de l'espècie asinal, Boule ha trobat, en les coves de Grimaldi una tercera molar, que l'autor, seguint les diferències anotades per Lesbrie i Arloing, creu que dit caixal, per la forma subquadrangular de sa corona, perteneix a un ase. Com és sabut, Sanson nega que's puguin establir diferències entre'ls caixals de l'espècie asina, i de l'espècie cavallar. Les diferències són aquí únicament cranianes, i principalment en l'apofisis orbitària que té en l'espècie asina una forma pròpia.

Del quaternari antic totes les ossamentes s'han atribuït al cavall. Ni un sol cràni descobert.

Veus aquí resumidament l'estat actual de la qüestió, que per aquest cantó solament se pot anar resolguent a mida que's vagin descobrint fòssils i com que trovar-los enters per les raons que hem dit, és cosa extraordinària, resulta que de sí la qüestió seria inacabable si l'Arqueologia no hagués overt una nova via a l'Etnografia animal, i aquesta és la glíptica.

M. ROSELL I VILÀ

Profesor de Zootecnia a l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona.

Una lección práctica de D. SALVADOR CASTELLÓ en la Granja-Vieja de la Vda. de Martí Codolar.